

Educar en la fe la generació postmil·lennial

Lluc Buch

Professor de la Facultat de Teologia. Universitat de Navarra

El moment actual presenta a l'Església un repte: el d'anunciar –o transmetre– l'Evangelí a una generació nova, que es presenta de vegades difícil de comprendre. Per això, sovint es planteja la qüestió: podem realment entendre'ns? No serà, la d'aquesta nova generació, una visió de món radicalment diferent, dramàticament allunyada de les anteriors? Davant d'aquests tons, una mica tremendistes, es podria pensar que, en realitat, no és més que una versió de l'arxiconegut «xoc generacional»... No obstant això, cal reconèixer que la situació actual té algun tret inèdit.

A la sortida de la capella del Santo Cura Brochero, Santa Fe, Argentina. Foto: RitaLaura/ Cathopic.

Per començar, estem davant d'una generació que s'ha convertit en nova en un temps molt curt. La xifra de 33 anys, que s'ha fet servir des d'Ortega per definir una generació, es retalla dràsticament. D'altra banda, a més d'una comuna visió del món, la nova generació presenta una sèrie de característiques que tenen a veure amb alguns canvis històrics que han suposat una autèntica –encara que silenciosa– revolució.

La nova generació es caracteritza, en primer lloc, perquè els seus membres són «nadius digitals», és a dir, han crescut ja amb la tecnologia

EDUCAR EN LES VIRTUTS

d'internet en els telèfons mòbils i les pantalles tàctils. El present és també un temps de canvi, d'incerteses, i un temps de complexitat. A més, a occident es pot afirmar ja, de manera palpable, que la cultura-ambient no té una base cristiana (ni tan sols una educació cristiana, com podia ser el cas de la generació que va viure el maig del 68). Així, no es pot donar per descomptat, per exemple, que el projecte vital fonamental consisteixi a fundar una família, que un fill es consideri un do (i una responsabilitat), que el respecte a la paraula donada sigui alguna cosa valuosa, o que tots tinguem el deure de cuidar la gent gran, per posar-ne tan sols uns pocs exemples.

La perplexitat de molts, incapaços d'albirar un futur per al moment present, es reflecteix en alguns noms que s'utilitzen per descriure fenòmens actuals. Fa unes dècades que sentim parlar de postmodernitat, i fa uns mesos la postveritat es va convertir en un tema d'interès universal. La generació que reuneix els joves d'avui, nascuts entre 1995 i 2014, s'ha anomenat «postmillennial», tot i que hi ha qui prefereix «Generació Z»¹. En tot cas, la denominació indica un cert caràcter d'epígon, de final d'etapa... que no diu res de la generació mateixa o del que pot venir després. Potser això respongui al fet que els que posen aquests noms no pertanyen a la nova generació, sinó a les precedents.

Els dogmes de la generació postmil·lennial

Quines són les certeses que comparteix la generació dels *postmil·lennial*? En realitat, aquesta pregunta permet múltiples respostes. Només cal repassar alguns diagnòstics que s'han fet recentment per constatar-ho². Aquí descriurem quatre *certeses* que constitueixen alhora sengles ideals per a molts joves. No es tracta d'una descripció de fets, una sociologia dels joves. Més aviat es descriuen certeses i ideals que entreteixeixen una visió comuna del món; la mateixa que omple tantes pel·lícules, sèries, així com la publicitat, la música i moltes altres manifestacions culturals.

Convé notar dos punts abans de seguir endavant. En primer lloc, els ideals que repassarem no són valors lliurement i conscientment assumits, sinó certeses rebudes. Constitueixen, per dir-ho d'alguna manera, l'ADN de la cultura en què vivim, l'aire que respirem. Es pot parlar, en aquest sentit, de dogmes, ja que no són conclusions d'un raonament, sinó objecte d'una classe de fe, de creença, que constitueix el fonament de la pròpia vida. Sovint, això val no només per als mateixos joves, sinó també per als que defensen certes postures en seu teòrica³. D'altra banda, cal assenyalar que aquests *dogmes*, que són els ideals de la generació actual, no són pròpiament ni bons ni dolents. Per no ser conscients i lliurement assumits, es queden senzillament en el perjudici d'on parteixen els nostres judicis. Per això, és possible trobar-hi, com va fer R. Guardini en considerar el que el va anomenar “el Nou Temps” (*Die Neuzeit*)⁴, certes oportunitats, alhora que s'hi

poden plantejar també alguns dubtes raonables. És el que farem, al fil del discurs. Vegem ara aquests quatre dogmes.

1. El dogma de l'autosuficiència i de l'autonomia absoluta

L'ideal d'autosuficiència es podria resumir en la frase: «La teva vida és (només) obra teva», a la qual es pot afegir com a corol·lari: «La teva felicitat és (només) obra teva», fins i tot «la teva identitat és (només) obra teva». A la base d'aquest ideal hi ha la concepció nietzscheana de l'home com a creador de si mateix, i creador, precisament, a partir d'una completa absència de fonament. D'aquí el rebuig de tot reconeixement cap a les pròpies arrels, que es jutgen (i sovint es condemnen) sumàriament, i d'aquí també la dificultat per reconèixer que la pròpia història o el propi cos puguin tenir algun significat, algun valor en si mateixos. De la mateixa manera, es rebutja tota forma de dependència, com una forma de fracàs existencial⁵.

Aparellat a aquesta idea de l'ésser humà hi va un complet rebuig de tota instància normativa, fins i tot la més banal. És coneguda l'afirmació de Nietzsche: «Em fa por que no ens desempalleguem de Déu perquè continuem creient en la gramàtica...»⁶. Al costat d'aquest rebuig es dona una exaltació dels forts. De nou, en paraules del pensador alemany: «És cosa de molt pocs ser independent: –és un privilegi dels forts»⁷. Així, tota forma d'autoritat o d'ensenyament, tota forma de vincle o compromís, es veu sota el prisma d'una ocasió de domini, una forma de violència. Qualsevol determinació és sospitosa d'imposició. Fins i tot les paraules es buiden de contingut, de manera que cadascú pugui triar-ne lliurement el significat. En molts àmbits és possible constatar fins a quin punt la revolució del 68 i l'obra de la deconstrucció estan donant ara fruits madurs, amb tot el que això comporta.

Aquest dogma planteja una dificultat real a l'evangelització, ja que el cristianisme presenta la salvació –i l'existència mateixa– com un do que ha de ser acollit. Un do carregat de sentit i capaç de donar fonament a la vida sencera, precisament en tant que es tracta d'un do amorós. Enfront de la idea que l'existència és fruit de la casualitat que governa certs processos evolutius, l'Església recorda que cada ésser humà és fruit d'un pensament de Déu, un Déu que és a el mateix temps raó i amor. Es tracta, segons va exposar Ratzinger poc abans de l'any 2000, de l'autèntica alternativa que afronta la humanitat⁸. Per això, a l'inici de el nou mil·lenni, Joan Pau II va voler subratllar que la missió de l'Església havia de «respectar un principi essencial de la visió cristiana de la vida: la primacia de la gràcia»⁹. Fer-ho segueix sent un repte, que tant Benet XVI com Francesc han afrontat recordant que l'inici de la vida cristiana rau en la trobada amb una persona, amb un amor que primereja. D'aquesta manera, aprofiten una oportunitat que obre l'ideal d'autosuficiència. En efecte, en reblar que el protagonista de la pròpia vida és un mateix, se subratlla la idea que ningú pot viure en lloc

EDUCAR EN LES VIRTUTS

d'un altre. De la mateixa manera, ningú pot trobar Crist per un altre. Això permet recobrar l'element íntimament personal que és essencial al cristianisme.

Al mateix temps, cal plantejar també alguns dubtes. D'una banda, és cert que l'home no rep res? En realitat, algunes de les coses més importants de la vida són dons: la mateixa existència, l'amistat, l'amor... Això ens mena a preguntar-nos si tota forma de dependència és dolenta, o és signe de fracàs. És relativament senzill que qualsevol jove afronti críticament aquest punt, ja que tots ells tenen en gran estima les relacions d'amistat, i sovint en tenen també una experiència viscuda. Es podria dubtar també si la pròpia història o el propi cos no tenen cap significat. Històries ben conegudes, com

S'entén la felicitat com a benestar emocional i s'arriba al fenomen de la identificació emotiva, segons el qual hom s'identifica amb el que sent: si no sento res, llavors és que ja no t'estimo.

la d'Agustí d'Hipona o la de J. H. Newman semblen contradir-ho. Finalment, davant l'exaltació dels forts, sorgeix la qüestió de si realment hem de ser perfectes, impecables... és possible una cosa així? De fet, molts testimonis actuals parlen amb claredat a favor d'un reconeixement de la pròpia vulnerabilitat, precisament com una manera d'arribar a una fortalesa més gran, en l'àmbit de la relació personal.

2. El dogma emotivista

No es tracta aquí que la generació postmil·lennial doni importància als sentiments, sinó que es prenguin els sentiments com a criteri de valoració moral¹⁰. Així, es jutja una cosa com a bona o com a dolenta en funció dels sentiments que desperta en mi. Fent un pas més, és possible entendre l'emotivisme «amb un abast més ampli, com una manera de configurar-se el subjecte moral. És a dir, una manera particular com l'home es comprèn a si mateix i la pròpia identitat»¹¹.

Així, s'entén la felicitat com a benestar emocional i s'arriba al fenomen de la identificació emotiva, segons el qual hom s'identifica amb el que sent: si no sento res, llavors és que ja no t'estimo; si alguna cosa no m'entusiasma, no és la meva vocació (religiosa, professional, estudis, etc.); si l'oració o la Missa no em commouen, no tinc fe, etc.

En conjunció amb el primer dogma, l'emotivisme comporta, lògicament, el desprestigi de la raó pràctica. És possible, per a un jove d'aquesta generació, dir en una classe d'ètica: «És veritat el que dius, però no hi estic d'acord»¹². Això porta l'afirmació absoluta de la llibertat, entesa com a llibertat de tota forma de «dominació». Paradoxalment, l'autosuficiència acaba portant a una forma de subjectivitat moral molt *fràgil*, ja que els sentiments, que s'han

Foto: Shutterstock/ Fizkes

convertit en norma única de l'únic legislador, són tremendament canviants. Per això, també en unió amb l'ideal d'autonomia, s'exigeix que no se m'imposin emocions fortes, si jo no les vull. La qüestió de les *safe zones* als campus universitaris nord-americans i tot el debat sobre el *free speech* no és més que una manifestació d'aquesta qüestió. D'altra banda, el subjecte moral «està *fragmentat*, perquè en cada ambient de la vida sent emocions diverses. La primera fragmentació public-privat, en l'actualitat s'ha convertit en una veritable multitud de móns afectius sense connexió entre ells. Es configura un arxipèlag ple d'illes emocionals»¹³.

a) Sobrestimulació actual

L'emotivisme va unit a dos elements que aguditzen les seves conseqüències. D'una banda el fenomen de la *sobreestimulació*. Només cal considerar quants estímuls forts rep una persona en qualsevol trajecte per la ciutat, o quan utilitza el telèfon mòbil al llarg del dia, o quan engega la televisió. Estímuls sovint violents o de contingut sexual, que rep fins i tot sense buscar-los, i que no són indiferents per al fons emocional de la persona, sinó que inciten moltes vegades una resposta immediata. Aquesta situació porta a experiències precoces (sovint, massa precoces), a una diversió que cerca sempre una major intensitat (amb la consegüent incapacitat de gaudir del que no presenta aquesta intensitat). És més, pot succeir que l'afany d'autenticitat, de *ser un mateix*, quedi reduït i es canviï «pel desig de sentir “més”, de volar, de vibrar en directe, de sentir sensacions

EDUCAR EN LES VIRTUTS

immediates, de submergir-se en un moviment integral, en una mena de *trip* sensorial i pulsional»¹⁴. Alguns autors han assenyalat ja les conseqüències que tot això pot tenir per al cervell humà, sigui per la dificultat que introdueix per mantenir l'atenció, sigui per les addiccions que pot generar, sigui per fenòmens d'hiperactivitat (patològica o no) i per dificultar les activitats contemplatives¹⁵.

b) Sexualització de la cultura i de la societat

El segon element és la *sexualització* de la cultura i de la societat. A inicis dels 70, del Noce assenyalava com, en desaparèixer tot ordre lligat al bé i la veritat, el fi de l'existència es redueix a la plenitud de les forces vitals i aquestes, al seu torn, es redueixen a la sexualitat. La felicitat s'identifica, llavors, amb la plenitud sexual¹⁶. Al mateix temps, la

Les relacions sexuals es banalitzen i es converteixen en un producte de consum, que es té a l'abast de la mà, en xarxes que les posen al nivell de qualsevol altre objecte de consum.

pornografia es fa omnipresent, proposant uns ideals irrealistes que es convertiran en font de frustració i, sovint, de violència. Al costat d'això, les relacions sexuals es banalitzen i es converteixen en un producte de consum, que es té a l'abast de la mà, en xarxes que les posen al nivell de qualsevol altre objecte de consum. Tot això porta, paradoxalment, a la dificultat d'establir relacions humanes profundes i, en general, a la incapacitat vers tot el que comporta la consecució de béns arduos. Així, al costat d'una profunda set de relacions humanes autèntiques, molts joves desemboquen en un cinisme desencantat que els porta, de vegades, a la promiscuitat i a la recerca d'experiències cada vegada més barroques¹⁷. Perden de vista –potser perquè la donen per impossible– que la plena satisfacció arriba justament pel valor humà integral que la sexualitat té quan és expressió d'amor i de lliurament personal¹⁸.

Tot i que el panorama pugui semblar una mica ombrívol, en realitat l'emotivisme obre també algunes oportunitats. D'una banda, constitueix una crida a prestar atenció a com ens afecten les coses, i evita la recaiguda en un racionalisme que converteix la vida moral en la mera obediència a normes que en el fons experimentem com a estranyes a nosaltres. D'altra banda, la superficialitat i la banalització de realitats tan profundament humanes com l'amor pot portar a molts a despertar-se, escoltant el desig, que el seu cor té, d'un amor veritable. En aquest sentit, la insatisfacció a la qual tants plaers estan abocats pot ser una via de reconèixer que, en realitat, la seva és una via sense sortida.

També els dubtes que planteja l'emotivisme es presenten com una cosa real, i no merament teòrica. Poden ser els sentiments el criteri moral que guii les nostres decisions? No són fàcilment manipulables? No poden errar

en la seva valoració de la realitat, especialment quan es tracta de respostes epidèrmiques? Qualsevol que conegui el món dels joves sap quant patiment hi ha darrere de relacions que van començar apassionadament i van acabar de qualsevol manera: «Per què em sento tan malament, si en tot moment he fet el que he sentit?». Fracassos sentimentals que deixen ferides al cor, amistats que acaben en ressentiment o rancúnia, enutjos aferrissats, i, en el fons, un malestar o disgust amb un mateix. Davant d'aquestes experiències, el cinisme no és més que una sortida fàcil, que no aquieta el cor.

3. *El dogma del rendiment*

El Maig del 68 va ser un crit de rebel·lia contra la societat burgesa i contra el que es van denominar *societats disciplinàries*¹⁹. En elles, els individus reconeixien l'existència d'una autoritat, que indica el lloc i la tasca que correspon a cadascú. Actualment, ni la necessitat de l'autoritat és una certesa, ni l'obediència és un valor intocable i reconegut per tots. No obstant això, no s'ha arribat a la tan somiada llibertat. Hi ha, sí, una llibertat de tota forma de dominació o de submissió; però, com ha posat en relleu Byung-Chul Han en els seus assajos, s'ha canviat l'autoritat per l'autoexigència i per l'absolutització del rendiment. En poques paraules: si *pots* més, has de fer *més...* i sempre *pots* més.

La societat potencia l'ideal de rendiment per mitjà de mecanismes com la competitivitat en tots els àmbits o la rellevància social (en el camp professional, és clar, però també en el personal, en forma de xarxes socials, de *likes* i d'altres mil dispositius). Ho veiem també en les famílies, amb uns pares preocupats que els seus fills no deixin de desenvolupar cap talent (propri o requerit pel mercat laboral que es trobaran): idiomes, informàtica, destreses... per suposat la necessitat de tenir unes qualificacions que els permetin entrar a les millors escoles i universitats... però també bellesa física i esport, ja que el cos no és aliè a la necessitat de rendir al màxim.

D'aquesta manera, encara que no hi hagi ja una autoritat que mani fer això o allò altre, un mateix s'abandona «a la *lliure obligació* de maximitzar el rendiment. L'excés de treball i rendiment s'aguditza i esdevé autoexplotació. Aquesta és molt més eficaç que l'explotació per altres, ja que va acompanyada d'un sentiment de llibertat. L'explotador és al mateix temps l'explotat»²⁰.

Afegit a la condició emotivista del subjecte, l'ideal de rendiment té unes conseqüències devastadores en el pla psicològic i afectiu: «la societat de rendiment i activitat produeix un cansament i un esgotament excessius. (...) L'excés de l'augment de rendiment provoca l'infart de l'ànima»²¹. Només cal fer un cop d'ull al panorama de diferents maneres d'estrès, ansietat, esgotament, depressió... o d'altres malalties neuronals com el trastorn per

EDUCAR EN LES VIRTUTS

dèficit d'atenció, el trastorn límit de la personalitat o la síndrome de desgast ocupacional. Quan no són aquestes malalties, pot aparèixer de mil maneres la manca d'autoestima, que és potser l'actitud més difosa entre tants joves sotmesos a un ideal de rendiment que no han triat.

L'oportunitat que aquest dogma presenta per a l'evangelització és clar, ja que enllaça amb l'inconformisme que és propi del creient. El va descriure sant Pau, amb una metàfora esportiva que avui és tan significativa com llavors: «Germans, no em penso pas que ja me n'hagi apoderat, però tinc un objectiu: oblidar-me del que queda enrere i llançar-me cap allò que hi ha al davant. Corro cap a la meta per aconseguir el premi que Déu ha convocat allà dalt per mitjà de Jesucrist.» (Fl 3,13-14). La diferència amb l'ideal contemporani és que Pau pot córrer *perquè Crist se n'ha apoderat abans* (Fl 3,12). És l'amor, el do rebut, el que l'empeny i el mou endavant. No és un creador de si mateix, sinó algú que ha rebut una gràcia que li ha canviat la vida.

Quant als dubtes que aquest dogma presenta, el mateix Han, en fer el diagnòstic, assenyala que l'absolutització del rendiment porta al menyspreu de l'àmbit del que és contemplatiu (i, en general, del que no *rendeix* immediatament). Ell mateix ha fet una reivindicació d'aquesta dimensió de la vida humana, des d'una postura molt lligada al pensament oriental. En l'àmbit cristià, veus que clamen reivindicant la importància del silenci, de la meditació, de l'oració i de l'adoració s'han aixecat arreu del món.

D'altra banda, el dogma del rendiment sembla contraposar-se a l'emotivisme ambiental. El món laboral és fred, i sovint cruel. En realitat, ningú aspira que l'emotivisme pugui servir per a tots els àmbits de la vida. Una societat consumista, basada en la producció i el consum, no ho permet. Per això, «la nostra cultura ha conformat una dualitat d'àmbits de vida en què predominen maneres de raonar absolutament independents. Una racionalitat utilitariu-tècnica per a l'àmbit públic, molt centrada en el càlcul de resultats des del teleologisme i, d'altra banda, una racionalitat emotiva per les coses privades, on la manera de sentir-se passa a ser l'element central»²². És, en definitiva, una societat d'individus com els que havia presentat Aldous Huxley fa gairebé un segle: «adults intel·lectualment a la feina, i nens pel que fa als sentiments i desitjos»²³. Ara bé, és sostenible aquesta espècie d'esquizofrènia?, és possible ser de diferents maneres en àmbits diferents? Per descomptat que és possible, una altra cosa és que sigui sostenible, o que sigui un camí de plenitud per a l'ésser humà. La proposta d'una intel·ligència narrativa per l'ètica planteja un camí diferent, que permet recuperar la racionalitat sense caure en el racionalisme²⁴.

Existeixen també altres dubtes que es podrien plantejar. En primer lloc, apel·lant a l'autosuficiència, és possible demanar pel *perquè*. Es tracta de *fer per fer?*, o de *fer per alguna cosa?* És possible apuntar a un fi a la pròpia vida, a la feina, en l'afany per fer-aconseguir més? Un altre dubte es podria

formular així: el valor d'una persona descansa en la seva capacitat de rendir? En aquest cas, si algú no rendeix, no és valuós? Les derives eugenèsiques de la societat del rendiment són claríssimes en alguns països, i s'han posat de nou en relleu en la crisi de la COVID. Una persona gran pot ser "improductiva" en termes de rendiment, i no obstant això ser essencial per a la categoria humana d'una societat. El rebuig que aquestes mesures generen pot ser el millor despertador per reconèixer els límits d'una societat basada en l'autosuficiència i en el rendiment.

4. *El dogma del presentisme*

L'últim dels dogmes que considerem consisteix en la idea que l'únic que compta en la vida és el present. En el fons, és una cosa que va de la mà amb l'emotivisme (els sentiments sempre es viuen en el present) i amb la dificultat per obtenir béns arduos.

L'ideal del presentisme té dues manifestacions importants. La primera d'elles és el «culte a la joventut», segons la denominació que utilitza el Papa Francesc, que en parla com d'una forma de colonització cultural²⁵. Es tracta de l'afirmació que, més enllà de la joventut, no hi ha res que valgui la pena a la vida. La joventut s'identifica amb l'etapa en què un està lliure de compromisos i de responsabilitats (especialment per divertir-se). En aquesta línia es mou la presentació del matrimoni com un destorb (un *game over*), i sorgeix la figura del «madur interessant» que apareix en moltes sèries i en la publicitat: algú més gran en edat però jove en la manera de vestir i de relacionar-se. En una societat emotivista i sexualitzada, no és difícil trobar maneres en què s'encarna aquest ideal de culte a la joventut.

La segona manifestació del presentisme és la mundanitat, és a dir, la incapacitat per concebre una cosa que transcendeixi el món material (present).

La segona manifestació del presentisme és la mundanitat, és a dir, la incapacitat per concebre una cosa que transcendeixi el món material (present). En definitiva, l'home no mira més enllà del present material en què viu, i no aspira més que a estar bé, menjar bé, vestir bé, passar-ho bé. Es tracta d'un fenomen que pot donar-se també entre els creients, sigui en la línia d'una religiositat que es mou en un àmbit fonamentalment estètic i té com a criteri el benestar espiritual, sigui en la d'una mundanitat espiritual de la qual el papa Francesc, reprenent la formulació d'Henri de Lubac, ha escrit que «seria infinitament més desastrosa que qualsevol altra mundanitat simplement moral»²⁶.

La situació no és senzilla, ja que a l'emotivisme general, que encaixa a la perfecció en les noves religiositats de tall panteista, energètic o esotèric, se sumen les crítiques atees dels últims segles, a propòsit de la falsedat de

EDUCAR EN LES VIRTUTS

l'esperança cristiana. Després de les crítiques de Marx, de Nietzsche o de Freud, divulgades de mil maneres, l'Evangeli de la vida eterna es presenta per molts com un instrument de dominació, o com una fantasia consoladora.

El presentisme facilita animar els joves a espremer al màxim la seva joventut. És el que ha fet repetidament el papa Francesc. Unes vegades, per animar-los que «no es deixin robar l'esperança»²⁷, és a dir, la possibilitat de futur que batega en tot cor jove. Altres vegades, plantejant el desafiament que tenen per davant²⁸.

En realitat, en l'oportunitat es troba també l'ocasió de plantejar alguns dubtes a aquest dogma. Realment no podem aspirar a res més que al *benestar*? Per què no és possible mirar al futur? Tants cors joves ho han fet

Davant de les temptacions del desànim i de la mundanitat, s'alça l'esperança, que, ara com fa dos mil anys, «no defrauda, perquè l'amor de Déu ha estat vessat en els nostres cors per l'Esperit Sant que se'ns ha donat.

al llarg de la història... per què el moment present hauria de ser diferent? Per què no seria ja possible somiar un món millor? Per què cal conformar-se amb el present? La insistència, en tants mitjans, de no mirar al futur, de no somiar res més que la satisfacció sensual, de resignar-se a un cinisme que no creu en l'amor ni en el compromís... gairebé sembla un reflex de les frustracions ressentides de la gent gran, o, si més no, un intent desesperat per fer que els joves no facin res. Com quan els adults seuen a taula i l'únic que els preocupa és que els nens no molestin.

És possible fer alguna cosa?

Davant el panorama que s'ha descrit dels ideals *postmillennial*, és possible caure en un cert desànim. Com si la pretensió d'anunciar o transmetre la fe en el món actual resultés excessiva. En realitat, com s'ha dit abans, no és necessari treure aquesta conclusió. Els dogmes actuals, com a prejudicis no abraçats lliurement, no són bons ni dolents; són simplement el punt de partida de l'evangelització, la cultura ambiental en la qual la paraula de Crist pot ressonar també avui. De fet, davant d'èpoques passades, l'actual presenta algunes oportunitats que fan l'Evangeli més intel·ligible, i la resposta personal més profunda.

Certament hi ha la temptació de reduir l'Evangeli a les coordenades del món *post-*. És el que fan les diferents formes de mundanitat: quan es deixa de fer referència a la retribució i a la Vida eterna; quan s'amaga la realitat del pecat personal; quan es redueix el cristianisme a una forma de *wellness*, aparcant la realitat de la contradicció en el món o de la lluita contra el Maligne; o quan s'introdueixen distincions entre l'ideal cristià i la seva

realitat. Una altra forma de mundanitat consisteix a presentar el cristianisme tal com es va encarnar en un moment i en un lloc determinats, substituint l'Evangelí per certes formes de la institució eclesial i proposant una espècie de món fora del món...

Davant de les temptacions del desànim i de la mundanitat, s'alça l'esperança, que, ara com fa dos mil anys, «no defrauda, perquè l'amor de Déu ha estat vessat en els nostres cors per l'Esperit Sant que se'ns ha donat» (Rm 5,5). El mateix Esperit que ha estat enviat per Déu al món i fa que ressoni encara avui en ell la crida de Déu a la comunió amb Ell; el mateix que segueix inspirant els cristians amb els seus carismes i el seu dinamisme d'Amor; el mateix que pot satisfer les ànsies de tot cor humà. El món canvia, i per això no n'hi ha prou de repetir el de sempre com sempre, sinó que cal, com assenyalava molts anys enrere el cardenal Ratzinger, tornar el sentit a paraules com pecat original, redempció, expiació, pecat... «però això només ho aconseguirem, vivint bé nosaltres en el nostre interior. Aquests conceptes se'ns faran també més intel·ligibles, i els podrem transmetre millor si personalment els donem nova vida»²⁹.

El repte d'anunciar o transmetre l'Evangelí als joves posa a prova la nostra fe. En efecte, cal creure veritablement –perquè s'ha experimentat de mil maneres– que Crist «manifesta plenament l'home al propi home i li descobreix la sublimitat de la seva vocació»³⁰, i que «només en Déu podrà trobar l'home la veritat i la felicitat que desitja constantment»³¹. En realitat, el cor dels joves segueix assedegat, tal com ha estat creat per Déu, i només una relació autèntica i profunda amb Ell pot calmar-lo. La manera en què l'Església pot sortir a la trobada dels joves –la manera com ho han fet els últims Papes–, i la consideració de com interpel·len i transcendeixen els ideals dels postmil·lennials és una cosa que ha de quedar per a un futur estudi.

¹ Altres denominacions habituals són iGen o Centennials. Cfr. J.M. Torralba, «“Post-millennials”: claves intelectuales y éticas», a *Aceprensa*, <https://www.aceprensa.com/sociedad/post-millennials-claves-intelectuales-y-eticas/>.

² Cfr., per exemple, N. Álvarez de las Asturias, «Teología y pastoral de la vocación en el contexto actual», *Scripta Theologica* 49 (2017) 595-617, així com P. O'Callaghan, «Comprender y acompañar las vocaciones en la era de la post-verdad», *Scripta Theologica* 51 (2019) 449-466. D'abast més general, G. Uríbarri, *Teología de ojos abiertos. Doctrina, cultura y evangelización* (Maliaño: Sal Terrae 2018), 55-69.

³ Cfr., per exemple, l'exposició de J.-F. Braunstein, *La filosofía se ha vuelto loca* (Barcelona: Ariel 2019).

⁴ R. Guardini, *El ocaso de la edad moderna*, en *Obras*, vol. I (Madrid: Cristiandad 1981), 33-120, especialment 104-120.

⁵ Daniélou, entre altres, ho havia denunciat ja en la dècada dels 50, cfr. *Il cristiano e il mondo moderno* (1959) (Siena: Cantagalli 2004), 77.

EDUCAR EN LES VIRTUTS

- ⁶ F. Nietzsche, *El crepúsculo de los ídolos* (Madrid: Alianza 2002), 55.
- ⁷ F. Nietzsche, *Más allá del bien y del mal* (Madrid: Alianza 1997), 57.
- ⁸ Cfr. J. Ratzinger, *Fe, verdad y tolerancia* (Salamanca: Sígueme 2005), 158-160.
- ⁹ Joan Pau II, Carta ap. *Novo millennio ineunte*, 6-I-2001, n. 38.
- ¹⁰ És prou conegut el diagnòstic d'A. MacIntyre a *Tras la virtud* (Madrid: Austral 2013).
- ¹¹ J.J. Pérez-Soba, «Conversación junto al pozo. Cómo hablar de fidelidad al emotivista postmoderno», *Scripta Theologica* 52 (2020) 167.
- ¹² J.M. Torralba, «“Post-millennials”», cit.
- ¹³ J.J. Pérez-Soba, «Conversación junto al pozo», 170.
- ¹⁴ G. Lipovetsky, *La era del vacío* (1983) (Barcelona: Anagrama 2003), 23.
- ¹⁵ Poden servir d'exemple les ja clàssiques obres de N. Carr, *Superficiales. ¿Qué está haciendo Internet con nuestras mentes?* (Madrid: Taurus 2011) y *Atrapados. Cómo las máquinas se apoderan de nuestras vidas* (Madrid: Taurus 2014).
- ¹⁶ Cfr. A. del Noce, *El erotismo a la conquista de la sociedad*, a AA.VV., *La escalada del erotismo* (Madrid: Palabra 1972), 47.
- ¹⁷ Sobre aquesta set i la nostàlgia de relacions humanes profundes i autèntiques, és interessant la novel·la de N. Butler, *Canciones de amor a quemarropa* (Barcelona: Asteroide 2013). Sobre la situació actual, des de perspectives distintes, poden ser interessants T. Hargot, *Une jeunesse sexuellement libérée (ou presque)* (Paris: Albin Michel 2016) i M. Regnerus, *Cheap Sex. The Transformation of Men, Marriage, and Monogamy* (New York: Oxford University Press 2017).
- ¹⁸ «Ni la carn ni l'esperit estimen: és l'home, la persona, qui estima com a criatura unitària, de la qual formen part el cos i l'ànima. Només quan els dos es fonen veritablement en una unitat, l'home és plenament ell mateix. Únicament d'aquesta manera l'amor –l'eros– pot madurar fins a la seva grandesa veritable», Benet XVI, Enc. *Deus Caritas Est*, 25-XII-2005, n. 5.
- ¹⁹ Cfr. A. Quevedo, *De Foucault a Derrida. Pasando fugazmente por Deleuze y Guattari, Lyotard y Baudrillard* (Pamplona: Eunsa 2001), especialment 82-89.
- ²⁰ B.-C. Han, *La sociedad del cansancio* (Barcelona: Herder 2012), 31-32.
- ²¹ *Ibidem*, 72.
- ²² J. J. Pérez-Soba, «Conversación junto al pozo», 166.
- ²³ A. Huxley, *Un mundo feliz* (1932) (Madrid: Cátedra 2017⁷), 292.
- ²⁴ Remeto el lector al meu article «La vocació: el do d'una història d'amor», *Revista Catalana de Teologia* 45/1 (2020) 139-163.
- ²⁵ Cfr. Francesc, Ex.ap. *Christus vivit*, 25-III-2019, núm. 180-186.
- ²⁶ Francesc, Ex.ap. *Evangelii Gaudium*, 24-XI-2013, n. 93, cfr. H. de Lubac, *Méditation sur l'Église* (Paris: Aubier-Montaigne, 1968), 231. Francesc va tornar a escriure sobre la qüestió, desenvolupant-la, en el cap. 2 de l'Ex.ap. *Gaudete et exsultate*, 9-IV-2018.
- ²⁷ Francesc, Ex.ap. *Christus vivit*, n. 15.
- ²⁸ *Ibidem*, núm. 168-174, entre molts altres exemples que es podrien posar.
- ²⁹ J. Ratzinger, *La sal de la tierra* (Madrid: Palabra 1997), 181.
- ³⁰ Concili Vaticà II, Const. past. *Gaudium et spes*, 7-XII-1965, n. 22.
- ³¹ *Catecisme de l'Església Catòlica*, núm. 27.